

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی

سال چهارم، شماره پیاپی ۹، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۹/۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۳/۱۸

صص ۴۵-۵۸

پیش درآمدی بر ساخت، اعتباریابی و رواسازی مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان

اکبر علیوردی‌نیا، دانشیار گروه علوم/اجتماعی دانشگاه مازندران*

عرفان یونسی، کارشناس ارشد پژوهش علوم/اجتماعی دانشگاه مازندران

چکیده

مطالعه حاضر با هدف ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه رفتارهای انحرافی دانشجویان انجام شده است. به منظور رسیدن به این هدف، پرسشنامه‌ای با توجه به تعاریف این سازه، و مصادیق این رفتارها در پژوهش‌های پیشین طراحی شد. برای انتخاب نمونه این پژوهش توصیفی پیمایشی، ابتدا با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی از بین دانشگاه‌های دولتی شهر تهران انتخاب شدند؛ سپس انتخاب پاسخگویان در هر دانشگاه به صورت در دسترس صورت پذیرفت و در نهایت تعداد ۴۱۶ پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و Amos مورد تحلیل قرار گرفت. روش‌های به کار رفته شامل روش تحلیل گویه‌ها (روش لوپ)، روایی محتوا و روایی سازه (تحلیل عاملی) و پایایی (محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی گویه‌ها) بودند. در نتایج تحلیل عاملی ۴ عامل شناسایی شدند که عبارتند از: «مصرف مواد، مشروبات الکلی، روانگردان‌ها و انحراف جنسی»، «وندالیسم و سرقت»، «تقلب» و «پرخاشگری». نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی نیز حاکی از برازش مطلوب و قابل قبول داده‌ها داشت. پایایی این مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۲۴ به دست آمد. با در نظر گرفتن نتایج این پژوهش می‌توان گفت که این مقیاس از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است و عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی می‌توانند رفتارهای انحرافی دانشجویان را به گونه‌ای مناسب اندازه‌گیری کنند. واژه‌های کلیدی: اعتبار، تحلیل عاملی تأییدی، رفتارهای انحرافی، روایی.

مقدمه

در طول چند دهه اخیر، کلیه مطالعاتی که در زمینه انحرافات اجتماعی انجام شده است با ابهام در تعریف رفتار انحرافی مواجه بوده است. در عین حال که غالباً این مطرح بوده است که چه رفتارهایی را باید در این مقوله قرار داد؟ به طور کلی این توافق هم وجود داشته است که اموری مانند: مصرف مواد مخدر، سرقت، کودک آزاری، جرم مشارکتی، فحشاء، بیماری روانی و غیره را در ردیف رفتارهای انحرافی قرار می‌دهند (ویتزر، ۲۰۰۲؛ به نقل از علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۴۳-۱۶۷). هرچند که در تعریف این مفاهیم هم مشکلاتی وجود داشته است، اصطلاحات مختلفی مانند: مسائل اجتماعی، بی‌سازمانی اجتماعی و یا آسیب‌شناسی اجتماعی نیز برای نامیدن این گونه مطالعات به کار گرفته شده است، که علی‌رغم تفاوت، این مفاهیم در این زمینه اشتراک دارند که دارای بار منفی هستند و به رفتارهایی می‌پردازند که مورد تأیید جامعه نیست (محسنی، ۱۳۹۰). در مجموع، این گونه رفتارها به تمامی اعمال و نگرش‌هایی گفته می‌شود که با انتظارات فرد، گروه‌ها و نهادها ناسازگار است (شفز، ۱۳۸۳) و در چهارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام جامعه قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می‌گردد (عبداللهی، ۱۳۸۱). علاوه بر آن، این رفتارها غیر عادی آزاردهنده، غیر اخلاقی، مضر و سزاوار سرزنش در نظر گرفته می‌شوند.

انحرافات اجتماعی، پیوستاری از رفتار است که هم به تخلف از قانون، نظیر اختلاس و قتل و هم به تخلف از هنجارهای اجتماعی و فرهنگی بدون قانون شکنی رسمی، نظیر فرار جوانان از خانه، اطلاق می‌شود. انحراف اجتماعی پدیده‌ای اجتماعی است که بر حسب زمان، مکان، موقعیت اجتماعی، افراد، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های مختلف، ایدئولوژی‌ها و گروه‌های اجتماعی متفاوت، نسبی می‌باشد (احمدی، ۱۳۸۹). بر اساس نظر «تیو» انحراف باید در قالب رفتار انحرافی تعریف شود، و رفتار انحرافی هرگونه رفتاری است که اجتماع عمومی آن را انحرافی می‌داند و میدان تغییر آن از

حداقل تا حداکثر است. با پذیرش این تعریف باید رفتار انحرافی را اقدامی بدانیم که در نقطه‌ای در یک پیوستار از هم‌نویایی کامل از یک‌سو تا انحراف کامل در سوی دیگر قرار گرفته است (تیو، ۱۹۹۸؛ به نقل از محسنی، ۱۳۹۰). رفتار انحرافی یک پدیده اجتماعی نسبی است که هیچ شیوه مطلق یا جهانی برای تعریف آن وجود ندارد (احمدی، ۱۳۸۹؛ محسنی، ۱۳۹۰). مردمان نه به طور تمام و کمال بر طبق تمامی هنجارها عمل می‌کنند و نه کاملاً حالت منحرف دارند (هاتکینسون، ۱۹۷۶: ۳۰-۳۲؛ به نقل از محسنی، ۱۳۹۰). به طور کلی، رفتارهای انحرافی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که مورد تأیید جامعه نیست. رفتارهای انحرافی در زمره اختلالات معطوف به اجتماع قرار دارد، بدین معنا که این نوع اختلالات تاحدی اختیاری هستند؛ که از این نظر با اختلالات اضطرابی و روانی متفاوت اند. به عبارت دیگر، با اینکه اختلالات اضطراب و افسردگی مشکلاتی هستند که افراد به آنها دچار می‌شوند، اختلالات معطوف به اجتماع و سوء مصرف مواد، مواردی هستند که افراد مرتکب آنها می‌شوند (ساز، ۱۹۸۴). ویژگی عمده این افراد این است که آنها خود را مقید به قوانین اجتماعی نمی‌دانند و حتی ممکن است از نقض آن لذت ببرند.

دوره دانشجویی به علت گذار از دوره نوجوانی و وارد شدن به جوانی، نقش مهمی در شکل‌گیری شغلی و اجتماعی آتی ایفا می‌کند. زندگی دانشجویی، از تجربه‌های تحصیلی، فکری، علمی، ورزشی، صنفی، سیاسی، اجتماعی، هنری و خوابگاهی - اقامتی نشأت می‌یابد و سپهری فرادرسی است که هر چند شامل فعالیت‌های رسمی تحصیلی هم می‌شود ولی محدود به آن نیست و فعالیت‌هایی از قبیل شرکت در کلوپ‌ها، تیم‌ها، کنش انواع رفتارهای سازنده و ویرانگرانه، مباحثات و تعاملات دانشجویی معطوف به درون یا بیرون دانشگاه را در بر می‌گیرد. به عبارتی، زندگی دانشجویی بازتابی از حس هویت، الگوهای متمایز رفتاری، آرمان‌خواهی، کنجکاوی‌ها، هم‌کنشی‌ها و خرده فرهنگ‌های دانشجویان در تجربه زیسته تازه‌ای است که با ورود به دانشگاه به هم

می‌رسانند (تلین، ۱۹۹۹).

در مورد دانش‌آموزان و یا دانشجویان رفتارهای انحرافی می‌تواند مصرف هرگونه ماده مخدر و اعتیادآور، وندالیسم، سرقت، پرخاشگری و انحراف جنسی و غیره باشد. پژوهش‌های متعددی پیرامون شناسایی عوامل تعدیل‌کننده رفتار انحرافی صورت گرفته است؛ به عنوان مثال شیراسا و آزوما^۱ (۱۹۶۱) در پژوهشی بر روی نوجوانان نشان داده‌اند که چنانچه مدارس عوض شود و افراد در محیط‌های آموزشی مناسب‌تری قرار گیرند، رفتار آنها به طور معناداری بهبود می‌یابد. این یافته گویای آن است که نظم و تنبیه معلمان می‌تواند رفتارهای انحرافی را به طور چشمگیری بهبود بخشد و آموزش‌های مدارس بر رفتارهای انحرافی نوجوانان و جوانان بسیار ارزشمند است. همچنین، مطالعات دیگری نشان داده‌اند که خانواده عامل مهمی برای بروز رفتار انحرافی افراد به شمار می‌رود (چنگ^۲، ۲۰۱۲: ۲۶-۳۲). فقدان دلبستگی والدین به رفتار انحرافی منجر می‌شود. علاوه بر این، دانش‌آموزانی که از خانواده خود بریده‌اند یا طرد شده‌اند تمایل بیشتری برای انجام رفتارهای ضد اجتماعی دارند (مورای و فارینگتون^۳، ۲۰۰۵: ۱۲۶۹-۱۲۷۸). افزون بر این‌ها، نتایج پژوهش‌های دیگر نشان داده است که رفتار انحرافی با نظارت والدینی مرتبط است (لیزر، لاستر و اوشیو^۴، ۲۰۰۷: ۱۴۶۳-۱۴۸۰). تحقیقی که در بوستون آمریکا انجام شده است، از این یافته حمایت می‌کند. دلبستگی والدینی ضعیف تر و نظارت والدینی کمتر با رفتارهای انحرافی افراد ارتباط مستقیم دارد (سمپسون، و لائوب^۵، ۱۹۹۴: ۵۲۳-۵۴۰؛ کافمن، فاروگیا، و گلدویر^۶، ۲۰۰۸: ۶۹۹-۷۱۲). پیشینه گسترده‌ای در مورد این فرض وجود دارد که چگونگی تربیت و رشد کودکان تأثیری اساسی و بلندمدت بر رشد روانی افراد و بروز رفتارهای انحرافی در آینده دارد

(مکوبی^۷، ۱۹۹۱، به نقل از کلندر و پریسکات، ۱۳۹۱). به طور کلی، میزان پذیرش، حمایت و محبت والدین، سطح کنترل والدین (سخت‌گیری یا سهل‌انگاری) و میزان استقلال فرزندان با بروز رفتارهای انحرافی و مجرمانه رابطه مستقیمی دارد و متغیرهای یاد شده به نوعی زمینه‌ساز یا پیشاینده رفتار انحرافی هستند.

بی‌شک تعدد پژوهش‌های انجام شده در خصوص شناسایی عوامل ظهور و بروز رفتارهای انحرافی در بین نمونه‌های مختلف دانش‌آموزان و دانشجویان در تحقیقات داخلی و خارجی اهمیت بررسی این موضوع را گوشزد می‌کند. عدم وجود ابزار دقیق برای سنجش رفتارهای انحرافی با توجه به گستردگی موضوع، خلأی را نشان می‌دهد که در تحقیقات پیشین مغفول مانده است؛ به طوری که می‌توان ادعا نمود در هیچ یک از پژوهش‌های صورت گرفته در داخل کشور، ساخت ابزار سنجش رفتارهای انحرافی و هنجاریابی آن، تاکنون مطمع نظر محققان این حوزه قرار نگرفته است. البته، هر یک از ابزارهای موجود برای اندازه‌گیری رفتارهای انحرافی در کشورهای مختلف دارای ویژگی‌های خاص بوده و هدف، جامعه هدف و تئوری زیربنایی تهیه آنها نیز کاملاً متفاوت است. مهم‌ترین مسأله در این میان ساخت ابزاری مبتنی بر تعریف یا تعاریف و مصادیق رفتارهای انحرافی با در نظر گرفتن زمینه^۸ جامعه مورد نظر است. نکته حائز اهمیت دیگر، روش‌های طراحی و ساخت چنین ابزاری است که باید مبتنی بر نظریه‌های اخیر سنجش و اندازه‌گیری باشد.

از آنجا که تاکنون در کشور ما به موضوع سنجش رفتارهای انحرافی و ساخت ابزار سنجش آن به صورت جدی پرداخته نشده است و با توجه به نیاز مبرم جامعه و سازمان‌های مختلف، به‌ویژه وزارت علوم و سازمان ملی جوانان، وجود ابزارهای اندازه‌گیری علمی که مطابق با ساختار فرهنگی ایران باشد بیش از پیش مورد تقاضا قرار گرفته است. بنابراین، ساخت آزمون‌های مرتبط با توجه به فرهنگ جامعه،

¹ Shirasa & Azuma

² Cheng

³ Murray & Farrington

⁴ Laser, J. A., Luster, Tom, Oshio, Toko

⁵ Sampson & Laub

⁶ Cauffman, Farruggia, & Goldweber

⁷ Maccoby

⁸ Context

امری لازم و ضروری است تا به یاری مسؤولان، تصمیم‌گیران، مشاوران و درمان‌گران بیاید تا در نهایت بتوان از آسیب‌هایی که دانشجویان و به تبع آن خانواده‌های آنان تجربه می‌کنند، جلوگیری کرد یا میزان آن را کاهش داد. با عنایت به مطالب فوق، هدف اصلی مقاله حاضر تهیه ابزاری استاندارد جهت سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان بوده است.

بدین منظور مقاله حاضر برای پاسخ به سؤال‌های زیر است:

- ۱- ساختار عاملی مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی از چند عامل اشباع شده است؟
- ۲- آیا مقیاس رفتارهای انحرافی و خرده مقیاس‌های آن از پایایی مناسب و قابل قبولی برخوردار است؟

روش

روش تحقیق پژوهش حاضر پیمایشی و از نوع مقطعی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات نیز از پرسشنامه و تکنیک خود گزارشی استفاده شده است. ابزار اولیه رفتارهای انحرافی محقق ساخته به شماری از مصادیق این رفتارها در شش بُعد کلی (مصرف مواد مخدر، روان گردان و مشروبات الکلی، وندالیسم، سرقت، تقلب، پرخاشگری و انحراف جنسی) توجه دارد که بر اساس طیف لیکرت طراحی شده و فرم اولیه آن دربردارنده ۲۶ گویه بوده است، که در فرآیند تحلیل گویه‌ها، گویه‌هایی که همبستگی پایینی با سایر گویه‌های هر بُعد داشت و با سایر گویه‌ها ناسازگار بود، به عنوان گویه نامناسب تشخیص داده شد و در نهایت ۲۱ گویه به عنوان فرم نهایی این مقیاس معرفی شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و Amos، روش تحلیل گویه‌ها (روش لوپ)، روایی محتوا و روایی سازه (تحلیل عاملی) و پایایی (محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی گویه‌ها) مورد استفاده قرار گرفت.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این تحقیق عبارت است از کلیه دانشجویان

دختر و پسر که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ در دانشگاه‌های سراسری تهران مشغول به تحصیل بوده‌اند. در تعیین حجم نمونه به دو عامل توجه شده است: درجه دقت مورد نظر برای نمونه و میزان تغییر در جمعیت بر حسب خصوصیات اصلی مورد مطالعه در مورد میزان خطای قابل چشم‌پوشی خود (دواس، ۱۳۸۶). با توجه به برآورد دواس از حجم نمونه توسط پاره‌ای از ویژگی‌ها مثل همگنی جمعیت و میزان خطای نمونه‌گیری ۵ درصد، نمونه‌ای با حجم ۴۰۰ نفر برای جمع‌آوری اطلاعات مناسب می‌باشد (همان). با این حال، چون در اغلب تحقیقات پیمایشی تعدادی از پرسشنامه‌ها به علت‌های گوناگون قابل استفاده نیستند، لذا برای جلوگیری از کاهش حجم نمونه، ده درصد به کل حجم نمونه افزوده شد، که در نهایت ۴۴۰ پرسشنامه در میان دانشجویان، توزیع گردید سرانجام، پس از کنار گذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش، ۴۱۶ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای انتخاب نمونه پژوهش ابتدا با استفاده از شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده، دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی از بین دانشگاه‌های دولتی شهر تهران انتخاب شدند؛ سپس انتخاب پاسخگویان در هر دانشگاه به صورت در دسترس صورت پذیرفت.

معرفی مقیاس سنجش رفتار انحرافی

در تحقیق حاضر به منظور سنجش عملی متغیر رفتارهای انحرافی، با توجه به پیشینه تجربی داخل کشور که با جامعه هدف مشابه انجام شده بود، ابعادی از رفتارهای انحرافی دانشجویان که میان آنها موضوعیت داشته و دارای واریانس بودند، مورد بررسی قرار گرفت (سراج‌زاده و فیضی، ۱۳۸۶: ۸۱-۹۹؛ علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۷-۱۰۲؛ خامسان و امیری، ۱۳۹۰: ۵۳-۶۱؛ علی‌وردی‌نیا و همتی، ۱۳۹۲: ۷۷-۱۰۲؛ علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۷-۹۰). از این رو، از ابعاد شش‌گانه مصرف مواد مخدر، روان‌گردان و مشروبات الکلی، وندالیسم، سرقت، تقلب، پرخاشگری و انحراف جنسی استفاده شده است. این مقیاس دارای ۲۱ گویه است که به صورت شش درجه‌ای پاسخ داده

و مطالعات کتابخانه‌ای اقدام به دریافت نظرات کارشناسی اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه جامعه‌شناسی انحرافات که به این موضوع در ارتباط بوده‌اند، شد. در نهایت، روایی ابزار تحقیق از حیث محتوا به تأیید رسید و در انتها به جهت کمی‌سازی میزان اعتبار (روایی) و نشان دادن میزان صحت نظرات کارشناسی فوق، ابزار طراحی شده در بین نمونه پژوهش در بخش کمی توزیع گردید و برای بررسی اعتبار (روایی) سازه پژوهش حاضر هم به بررسی همسانی درونی سؤال‌هایی از طریق محاسبه پایایی پرداخته شد و هم مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی مورد تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی قرار گرفت.

تحلیل عاملی اکتشافی

برای بررسی این سؤال که "ساختار عاملی مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی از چند عامل اشباع شده است؟" و به عبارتی برای کشف مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. تحلیل عاملی یکی از روش‌های آماری است که چند عامل را به عنوان نماینده تعداد مشخصی از متغیرها یا شاخص‌ها معرفی می‌کند که همبستگی نزدیکی با یکدیگر دارند. در این روش هر عامل یا فاکتور نماینده چند متغیر (شاخص) است که نقش هر یک از آنها، به نسبت وزنی که دارند، متفاوت است. به عبارت دیگر، هر عامل یا فاکتور، ترکیبی از چند متغیر است و با توجه به سهمی که هر یک از متغیرها در تشکیل این عامل دارند، رقمی را به خود اختصاص می‌دهند. بنابراین، یکی از اهداف اصلی تکنیک تحلیل عاملی، کاهش ابعاد داده‌هاست.

می‌شود. شش درجه طیف «هرگز»، «یک بار»، «۲ تا ۴ بار»، «۵ تا ۷ بار»، «۸ تا ۱۰ بار» و «بیش از ۱۰ بار» را شامل می‌شود. برای کمی‌سازی پاسخ‌ها، به درجه‌بندی‌ها از ۱ تا ۶ نمره داده می‌شود. در مجموع، همه گویه‌ها به طور کلی رفتار انحرافی را اندازه‌گیری می‌کنند. به منظور ارزیابی این مقیاس سه روش به کار گرفته شد: تحلیل گویه‌ها^۱، اعتباریابی^۲ و رواسازی^۳. ابزار نهایی رفتارهای انحرافی محقق ساخته به شماری از مصادیق این رفتارها در چهار بُعد کلی (۱- مصرف مواد مخدر، روان‌گردان و مشروبات الکلی و انحراف جنسی؛ ۲- وندالیسم و سرقت؛ ۳- تقلب و ۴- پرخاشگری)^۴ توجه دارد که بر اساس طیف لیکرت طراحی شده و فرم نهایی آن دربردارنده ۲۱ گویه است. پایایی فرم نهایی ابزار پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۲۴ به دست آمد.

یافته‌ها

اعتبار (روایی) ابزار

به منظور بررسی روایی محتوایی ابزار، پس از احصاء شاخص‌های مربوط به رفتارهای انحرافی دانشجویان در دانشگاه‌ها پرسشنامه رفتارهای انحرافی در اختیار تعدادی از صاحب‌نظران و متخصصان امر در حوزه مورد نظر قرار گرفت و نظر صاحب‌نظران در خصوص روایی آن مثبت بوده است. بدین ترتیب می‌توان انتظار داشت که مقیاس مورد استفاده در پژوهش دارای روایی محتوایی و صوری کافی بوده است. لازم به ذکر است که روایی محتوا جنبه عقلی و منطقی دارد و نتیجه را نمی‌توان به صورت یک ضریب عددی تعیین نمود. با این حال با توجه به اهمیت تحقیق و نتایجی که برای آن متصور می‌باشد، نیاز بود تا ابتدا روایی مقیاس از حیث محتوا به تأیید نهایی برسد. به همین علت با استفاده از مبانی نظری

¹ Item Analysis

² Reliability

³ Validation

^۴ لازم به توضیح است که تعداد ابعاد رفتارهای انحرافی در نتیجه تحلیل عاملی اکتشافی از شش بُعد به چهار بُعد کاهش یافت؛ به عبارت دیگر، بعد «مصرف مواد» با بعد «انحراف جنسی» و بعد «وندالیسم» با بعد «سرقت» ترکیب شده است.

جدول ۱- تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از روش تحلیل موازی هورن برای تعیین تعداد عوامل بهینه متغیر رفتار انحرافی

تحلیل موازی HORN		عوامل استخراج شده با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA)	
ارزش ویژه‌های تصادفی	ارزش ویژه	نام عامل‌ها	عامل
۱/۴۷۶	۸/۴۱۶	مصرف مواد و انحراف جنسی	۱
۱/۳۷۳	۲/۰۲۳	تقلب تحصیلی	۲
۱/۲۱۲	۱/۲۸۶	پرخاشگری	۳
۱/۱۱۴	۱/۱۳۶	وندالیسم و سرقت	۴
۱/۰۳۸	۰/۹۵۳		۵

Amos انجام شده است. در ادامه پارامترهای مدل اندازه‌گیری و شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری ارائه شده است.

طبق نظر تاباچنیک و فیدل (۲۰۰۱) و مارویاما (۱۹۹۷) دامنه شاخص RMSEA بین صفر تا ۰/۰۹ می‌باشد؛ مقادیر پایین‌تر از ۰/۰۸ حاکی از برازش خوب مدل است؛ همچنین، دامنه شاخص‌های (AGFI, GFI, CFI, NFI) نیز بین صفر و یک می‌باشد؛ مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ برای این شاخص‌ها حاکی از برازش خوب مدل است. بنابراین، نتایج جدول بالا حاکی از آن است که تمامی شاخص‌ها در حد بسیار مطلوب گزارش شده‌اند و مدل با داده‌ها برازش بسیار نسبی دارد و این بیانگر همسو بودن گویه‌ها با سازه نظری است. در ادامه شکل تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول که شامل بارهای عاملی و میزان خطاهای آنها است ارائه شده است.

بر اساس مندرجات جدول بالا ارزش‌های ویژه چهار عامل اول حاصل از تحلیل عاملی PCA از ارزش‌های ویژه تصادفی بیشترند، اما از عامل پنجم به بعد ارزش‌های ویژه تصادفی بیشتر می‌باشند. بنابراین، نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از روش هورن حاکی از آن هستند که تعداد عوامل بهینه برای استخراج، ۴ عامل می‌باشد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود از عامل پنجم به بعد ارزش ویژه تصادفی (۱/۰۳۸) از ارزش ویژه حاصل از تحلیل عاملی PCA (۰/۹۵۳) بیشتر می‌باشد.

روایی سازه (تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول)

برای دستیابی به روایی سازه و به عبارتی برای تأیید نهایی این مدل‌ها از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول بهره گرفته شده است. این تحلیل در پژوهش حاضر با استفاده از نرم‌افزار

جدول ۲- پارامترهای تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول شاخص‌های رفتارهای انحرافی

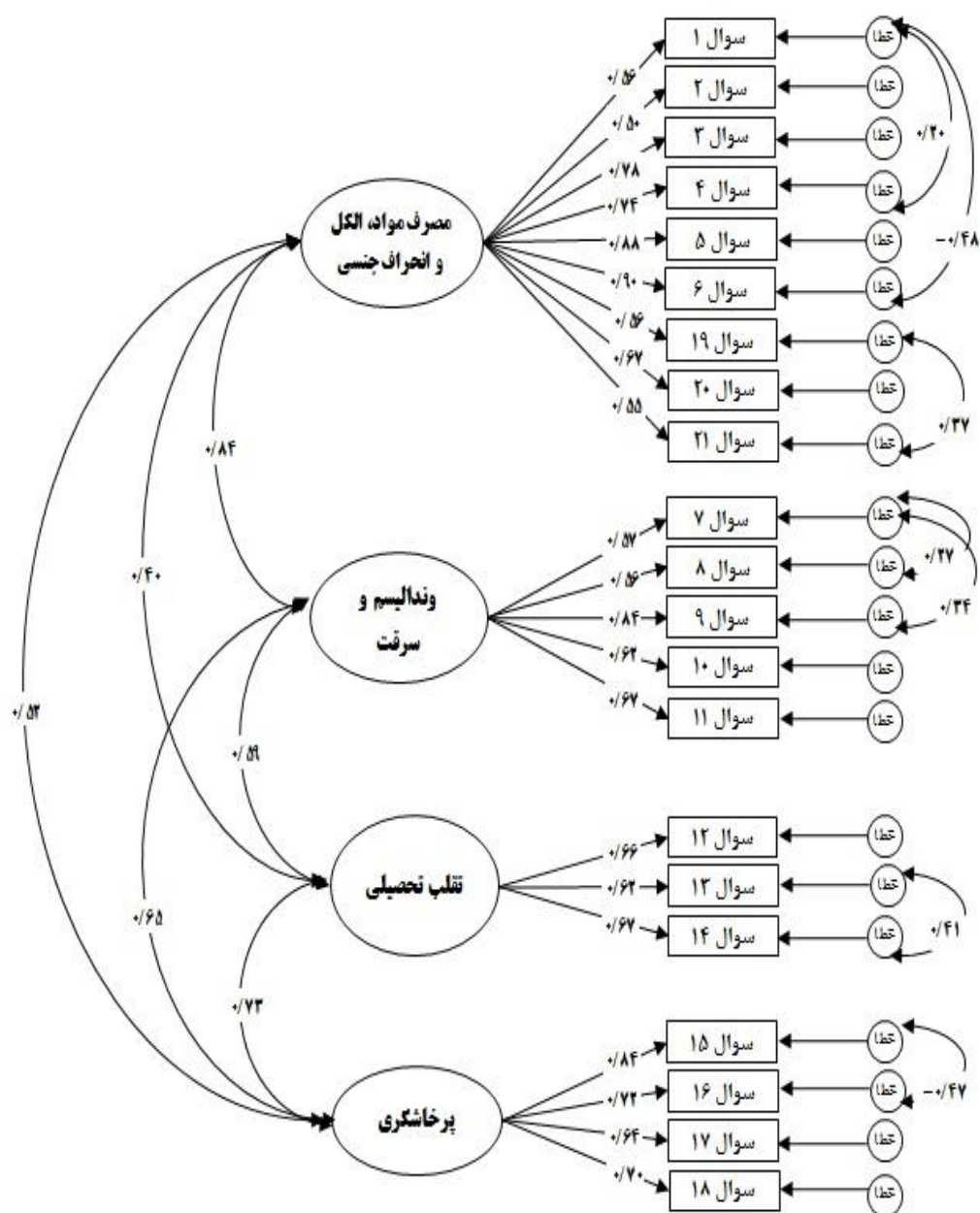
متغیر	ابعاد	λ^2	گویه	β	t^{**}
رفتارهای انحرافی = ۵۵۲۱/۰	مصرف مواد مخدر، روانگردان و مشروبات الکلی و انحراف جنسی	۱	در طول ۳۰ روز گذشته پیش آمده که سیگار کشیده‌ام.	۰/۵۶۴	۱۰/۵۲
		۲	در طی ۳۰ روز گذشته پیش آمده که قلیان کشیده‌ام.	۰/۵۰۳	۹/۸۹
		۳	تا به حال پیش آمده که مواد مخدر (تریاک، هروئین، حشیش و ...) مصرف کرده باشم.	۰/۷۷۸	۱۱/۱۷
	وندالیسم و سرقت	۴	تا به حال پیش آمده که مشروبات الکلی (شراب، آبجو، ویسکی، ودکا و ...) مصرف کرده باشم.	۰/۷۴۲	۱۱/۸۳
		۵	تا به حال پیش آمده که روان‌گردان (اکس، شیشه، کراک و ...) مصرف کرده باشم.	۰/۸۸۱	۱۱/۱۳
		۶	تا به حال پیش آمده که مواد مخدر، مشروب یا روان‌گردان به دیگران فروخته‌ام.	۰/۸۹۵	۱۰/۷۳
		۱۹	تا به حال پیش آمده که (بدون ازدواج) رابطه جنسی با جنس مخالف داشته باشم.	۰/۵۵۷	۹/۲۲
		۲۰	تا به حال پیش آمده که رابطه جنسی با هم جنس خود داشته باشم.	۰/۶۷۴	۱۰/۲۶
		۲۱	تا به حال پیش آمده که در پارتی‌های مختلط دوستانه (نه خانوادگی) شرکت کنم.	۰/۵۴۶	۸/۹۹
		۷	طی تا به حال پیش آمده که به وسایل دانشگاه آسیب رسانده‌ام.	۰/۵۶۷	۹/۸۹
		۸	تا به حال پیش آمده که از روی عمد روی دیوارها، صندلی‌ها، اتوبوس و ... نوشته یا نقاشی کرده‌ام.	۰/۵۶۱	۱۰/۷۰
تقلب تحصیلی	۹	تا به حال پیش آمده که چیزی را بدون پرداخت پول از فروشگاه برداشته‌ام.	۰/۸۳۹	۱۱/۱۲	
	۱۰	تا به حال پیش آمده که بدون اجازه اطرافیانم، پول یا وسیله‌های آنها را برداشته‌ام.	۰/۶۲۱	۹/۷۸	
	۱۱	تا به حال پیش آمده که پول یا وسیله‌ای قرض گرفته و از عمد آن را پس نداده باشم.	۰/۷۴۵	۱۰/۹۴	
	۱۲	تا به حال پیش آمده که در تحقیقات علمی و تکالیف کلاسی‌ام چند بار مطلبی را از کتاب، مقاله، سایت‌های اینترنتی استفاده کرده و به آن رفرنس نداده‌ام.	۰/۶۶۱	۱۱/۴۳	
	۱۳	تا به حال پیش آمده که به برگه امتحانی بغل دستی‌ام نگاه کنم.	۰/۶۱۷	۱۲/۵۷	
	۱۴	تا به حال پیش آمده که سر جلسه امتحان از روش‌هایی استفاده کرده‌ام (مانند همراه داشتن جواب‌ها برگه کاغذ، استفاده از موبایل یا هزنفری، عوض کردن برگه امتحان).	۰/۶۷۲	۱۳/۹۲	
	۱۵	تا به حال پیش آمده که نسبت به اطرافیانم فحاشی کرده‌ام.	۰/۸۴۲	۱۱/۶۵	
پرخاشگری	۱۶	تا به حال پیش آمده که با هم‌اتاقی‌ها و هم‌دانشگاهی‌هایم درگیری فیزیکی داشته‌ام.	۰/۷۱۷	۱۲/۴۴	
	۱۷	تا به حال پیش آمده که با والدین خود درگیری جدی داشته‌ام.	۰/۶۴۳	۱۲/۷۹	
	۱۸	تا به حال پیش آمده که کسی را به کتک زدن تهدید کرده‌ام.	۰/۶۹۶	۱۳/۸۴	

** P < ۰/۰۱

در جدول زیر برخی از مهمترین شاخص‌های برازش ارائه شده است:

جدول ۳- شاخص‌های برازش تحلیل عامل تأییدی شاخص‌های رفتار انحرافی

میزان کفایت برازش	نام شاخص
۳/۴۳۶ (p=۰/۰۰۱)	نسبت‌خطی دو (χ ²) به درجه آزادی و معناداری آن
۰/۰۷۹	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریبی (RMSEA)
۰/۹۶	شاخص نرم شده برازش (NFI)
۰/۹۵	شاخص برازش تطبیقی (CFI)
۰/۹۴	شاخص نیکویی برازش (GFI)
۰/۹۳	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI)

شکل ۱- بارهای عاملی هر سؤال و میزان خطاهای آنها در تحلیل عاملی مرتبه اول شاخص‌های رفتار انحرافی

پایایی ابزار

به منظور پاسخ به این سؤال که "آیا مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان و خرده مقیاس‌های آن از پایایی مناسب و قابل قبولی برخوردار است؟" پایایی ابزار مورد بررسی قرار گرفت. یک ابزار معتبر و پایا ابزاری است که دارای ویژگی تکرارپذیری و بازپدیدآوری باشد، یعنی بتوان آن را در موارد متعدد به کار برد و در همه موارد نتایج یکسان

تولید کرد. در واقع پایایی، همبستگی آزمون با خودش است (لین، ۱۹۸۹؛ برنان، ۲۰۰۶؛ نانالی^۳ و برنشتاین^۴، ۱۹۹۴). میزان پایایی در پژوهش حاضر از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است. به طور کلی، نتایج حاصل از بررسی پایایی

¹ Linn
² Brennan
³ Nunnally
⁴ Bernstein

پرسشنامه نهایی نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی برابر ۰/۹۲۴ گزارش شده است.

در پژوهش حاضر به منظور برآورد پایایی مقیاس از مشخصه‌های آماری پرسش‌های یک مجموعه که مستلزم تنها یکبار اجرای یک فرم آزمون است، استفاده شده است. در این روش هماهنگی درونی آزمون یعنی میزان هماهنگی همه

سؤال‌ها از طریق فرمول ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است. در جدول زیر شاخص‌های توصیفی سؤال‌ها (شامل همبستگی سؤال با کل آزمون و ضرایب پایایی بقیه سؤال‌ها با حذف هر سؤال) برای "رفتارهای انحرافی" آورده شده است. البته، شایان ذکر است که پایایی ابزار پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل عاملی تأییدی و حذف گویه‌ها محاسبه و در زیر گزارش شده است:

جدول ۴- ضریب مقبولیت و ضریب پایایی گویه‌های سنجش رفتارهای انحرافی پس از حذف گویه‌ها

معرف	همبستگی گویه با کل	پایایی با حذف گویه	معرف	همبستگی گویه با کل	پایایی با حذف گویه
۱. مصرف سیگار	۰/۵۶	۰/۹۰۸	۱۲. رفرنس ندادن عمدی به مطالب علمی	۰/۴۸	۰/۹۱۰
۲. مصرف قلیان	۰/۶۰	۰/۹۰۶	۱۳. نگاه به برگه امتحانی دیگران	۰/۴۸	۰/۹۱۱
۳. مصرف مواد	۰/۶۱	۰/۹۰۷	۱۴. تقلب در امتحان با روشهای گوناگون	۰/۵۵	۰/۹۰۸
۴. مصرف الکل	۰/۶۲	۰/۹۰۵	۱۵. فحاشی نسبت به اطرافیان	۰/۶۲	۰/۹۰۵
۵. مصرف روان‌گردان	۰/۶۰	۰/۹۰۸	۱۶. درگیری فیزیکی	۰/۵۹	۰/۹۰۷
۶. فروش مواد، مشروب یا روان‌گردان	۰/۶۳	۰/۹۰۷	۱۷. درگیری جدی با والدین	۰/۵۷	۰/۹۰۷
۷. آسیب به وسایل دانشگاه	۰/۵۱	۰/۹۰۸	۱۸. تهدید کردن فردی به کتک زدن	۰/۵۴	۰/۹۰۸
۸. آسیب عمدی به وسایل و دیوارها	۰/۵۳	۰/۹۰۷	۱۹. رابطه جنسی با جنس مخالف (بدون ازدواج)	۰/۵۱	۰/۹۰۸
۹. برداشتن چیزی از فروشگاه	۰/۶۹	۰/۹۰۵	۲۰. رابطه جنسی با همجنس خود	۰/۶۱	۰/۹۰۶
۱۰. برداشتن پول از اطرافیان	۰/۵۶	۰/۹۰۷	۲۱. شرکت در پارتی‌های مختلط دوستانه	۰/۵۸	۰/۹۰۶
۱۱. پس ندادن عمدی پول دیگران	۰/۶۱	۰/۹۰۶			

با توجه به نتایج جدول بالا، پایایی کل مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان برابر ۰/۹۲۴ گزارش شده است. در جدول بالا همبستگی هر گویه با نمره کل پرسشنامه محاسبه و گزارش شده است که همگی حاکی از مطلوب بودن ضرایب مقبولیت سؤال‌ها گویه‌های سنجش رفتارهای انحرافی است. همچنین، در جدول بالا ضریب پایایی مقیاس پس از حذف هر گویه نیز مجدداً محاسبه شده است، که این روش به روش لوپ مشهور است. در این روش، برای بررسی گویه ابتدا ضریب پایایی کلیه گویه‌ها و میزان پایایی تک تک گویه‌ها تعیین گردیده است. در صورتی که با حذف هر گویه میزان پایایی کاهش یابد، نشان‌دهنده آن است که این گویه نقش مؤثری در هماهنگی با گویه‌ها دیگر دارد و بنابراین گویه مناسبی است و در صورتی که با حذف هر گویه میزان

پایایی افزایش یابد نشان‌دهنده آن است که این گویه نقش مؤثری در هماهنگی با گویه‌ها دیگر ندارد و چنانچه با حذف گویه میزان پایایی تغییر نکند، نشان‌دهنده آن است که اگر چه این گویه نقش مؤثری در تجانس با گویه دیگر ندارد، اما این نوع گویه‌ها برای ترغیب پاسخگو به پاسخدهی گویه‌های دیگر به کار گرفته می‌شود. بنابراین، حذف هر گویه نشان می‌دهد که زمانی که گویه‌ها حذف می‌شود، میزان پایایی کل پرسشنامه کاهش می‌یابد یا تغییر معناداری نشان نمی‌دهد که این امر مطلوب بودن این گویه‌ها را برای اندازه‌گیری سازه رفتارهای انحرافی می‌رساند. شایان ذکر است که محاسبه پایایی پس از تحلیل عاملی تأییدی گویه‌ها صورت گرفته است.

توزیع میزان رفتارهای انحرافی دانشجویان بر حسب دانشگاه و جنسیت
 در جدول زیر میزان رفتارهای انحرافی دانشجویان به تفکیک هر مؤلفه بر حسب دانشگاه و جنسیت نشان می‌دهد.

جدول ۵- توزیع میزان رفتارهای انحرافی پاسخگویان بر حسب دانشگاه و جنسیت

دانشگاه علامه طباطبایی			دانشگاه تهران			شدت	نوع رفتار انحرافی
جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر		
۱۸۲	۱۰۷	۷۵	۱۶۸	۱۰۲	۶۶	تعداد	کم
۸۴/۷	۴۹/۸	۳۴/۹	۸۴/۰	۵۱/۰	۳۳/۰	درصد	
۲۳	۱۸	۵	۲۹	۲۴	۵	تعداد	
۱۰/۷	۸/۴	۲/۳	۱۴/۵	۱۲	۲/۵	درصد	متوسط
۱۰	۱۰	۰	۳	۲	۱	تعداد	
۴/۷	۴/۷	۰/۰	۱/۵	۱/۰	۰/۵	درصد	
۱/۵۰۵	۱/۶۶۰	۱/۲۳۶	۱/۴۵۵	۱/۵۴۳	۱/۲۹۸	میانگین	مصرف مواد، الکل و روان‌گردان و انحراف جنسی
۱۸۰	۱۰۵	۷۵	۱۶۲	۱۰۰	۶۲	تعداد	
۸۳/۷	۴۸/۸	۳۴/۹	۸۱/۰	۵۰/۰	۳۱/۰	درصد	
۲۶	۲۲	۴	۳۲	۲۳	۹	تعداد	متوسط
۱۲/۱	۱۰/۲	۱/۹	۱۶/۰	۱۱/۵	۴/۵	درصد	
۹	۸	۱	۶	۵	۱	تعداد	
۴/۲	۳/۷	۰/۵	۳/۰	۲/۵	۰/۵	درصد	زیاد
۱/۵۰۶	۱/۶۴۹	۱/۲۷۳	۱/۴۹۲	۱/۵۵۲	۱/۳۸۶	میانگین	
۷۳	۴۵	۲۸	۷۱	۴۶	۲۵	تعداد	
۳۴/۰	۲۰/۹	۱۳/۰	۳۵/۵	۲۳/۰	۱۲/۵	درصد	کم
۹۲	۵۵	۳۷	۷۶	۴۶	۳۰	تعداد	
۴۲/۸	۲۵/۶	۱۷/۲	۳۸/۰	۲۳/۰	۱۵/۰	درصد	
۵۰	۳۵	۱۵	۵۳	۳۶	۱۷	تعداد	متوسط
۲۳/۳	۱۶/۳	۷/۰	۲۶/۵	۱۸/۰	۸/۵	درصد	
۲/۷۴۷	۲/۸۶۷	۲/۵۴۶	۲/۷۲۵	۲/۷۲۷	۲/۷۲۲	میانگین	
۱۲۶	۶۵	۶۱	۱۲۴	۷۲	۵۲	تعداد	کم
۵۸/۶	۳۰/۲	۲۸/۴	۶۲/۰	۳۶/۰	۲۶/۰	درصد	
۷۲	۵۶	۱۶	۶۵	۴۷	۱۸	تعداد	
۳۳/۵	۲۶/۰	۷/۴	۳۲/۵	۲۳/۵	۹/۰	درصد	متوسط
۱۷	۱۴	۳	۱۱	۹	۲	تعداد	
۷/۹	۶/۵	۱/۴	۵/۵	۴/۵	۱/۰	درصد	
۱/۹۷۴	۲/۱۷۸	۱/۶۳۱	۱/۸۵۴	۱/۹۸۶	۱/۶۱۸	میانگین	کم
۱۶۱	۹۲	۶۹	۱۴۵	۸۶	۵۹	تعداد	
۷۴/۹	۴۲/۸	۳۲/۱	۷۲/۵	۴۳/۰	۲۹/۵	درصد	
۴۴	۳۴	۱۰	۵۳	۴۱	۱۲	تعداد	متوسط
۲۰/۵	۱۵/۸	۴/۷	۲۶/۵	۲۰/۵	۶/۰	درصد	
۱۰	۹	۱	۲	۱	۱	تعداد	
۴/۷	۴/۲	۰/۵	۱/۰	۰/۵	۰/۵	درصد	زیاد
۱/۷۷۲	۱/۹۲۸	۱/۵۰۷	۱/۷۲۱	۱/۷۹۹	۱/۵۸۳	میانگین	

کل رفتارهای انحرافی

«پرخاشگری» و «کل رفتارهای انحرافی» در میان دانشجویان دانشگاه تهران به ترتیب ۱۶، ۱۹، ۶۴/۵، ۳۸ و ۲۷/۵ درصد و در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی به ترتیب ۱۵/۴، ۱۶/۳، ۶۶/۱، ۴۱/۴ و ۲۵/۲ درصد می‌باشد. بر این اساس، بیش از یک چهارم دانشجویان هر دو دانشگاه رفتار انحرافی متوسط و زیادی داشته‌اند. بنابراین، می‌توان گفت که الگوی رفتارهای انحرافی دانشجویان این دو دانشگاه تقریباً الگوی مشابهی می‌باشد.

شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی

در جدول زیر اطلاعات توصیفی مربوط به مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی دانشجویان دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی گزارش شده است:

بر اساس اطلاعات جدول فوق می‌توان میزان رفتارهای انحرافی در بین دانشجویان دو دانشگاه را به تفکیک هر مؤلفه و همچنین کل رفتارهای انحرافی مقایسه کرد. بر این اساس همان‌طور که در ردیف مربوط به کل رفتارهای انحرافی مشاهده می‌شود، از مجموع دانشجویان دانشگاه تهران ۷۲/۵ درصد (۱۴۵ نفر) رفتار انحرافی کمی داشته‌اند، ۲۶/۵ درصد (۵۳ نفر) رفتار انحرافی متوسط و ۱/۰ درصد (۲ نفر) رفتار انحرافی زیادی داشته‌اند؛ همچنین، از مجموع دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی ۷۴/۹ درصد (۱۶۱ نفر) رفتار انحرافی کمی داشته‌اند، ۲۰/۵ درصد (۴۴ نفر) رفتار انحرافی متوسط و ۴/۷ درصد (۱۰ نفر) رفتار انحرافی زیادی داشته‌اند.

همچنین، مقایسه مؤلفه‌های رفتار انحرافی نشان می‌دهد که میزان متوسط و بالای «مصرف مواد، الکل و روان‌گردان و انحراف جنسی»، «وندالیسم و سرقت»، «تقلب تحصیلی»،

جدول ۶- شاخص‌های توصیفی مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی

انحراف استاندارد	واریانس	خطای استاندارد میانگین	میانگین	حداکثر	حداقل	تعداد	
۰/۸۲	۰/۶۷	۰/۰۴۰	۱/۴۸۱	۶/۰۰	۱/۰۰	۴۱۶	مصرف مواد، الکل و انحراف جنسی
۰/۸۱	۰/۶۶	۰/۰۴۰	۱/۴۹۹	۶/۰۰	۱/۰۰	۴۱۶	وندالیسم و سرقت
۱/۴۴	۲/۰۷	۰/۰۷۰	۲/۷۳۶	۶/۰۰	۱/۰۰	۴۱۶	تقلب تحصیلی
۱/۰۸	۱/۱۷	۰/۰۵۳	۱/۹۱۶	۶/۰۰	۱/۰۰	۴۱۶	پرخاشگری
۰/۷۸	۰/۶۱	۰/۰۲۵	۱/۷۴۸	۶/۰۰	۱/۰۰	۴۱۶	رفتارهای انحرافی

تحصیلی» شایع‌ترین رفتار انحرافی در میان دانشجویان بوده است و پس از آن به ترتیب «پرخاشگری»، «وندالیسم و سرقت»، و در نهایت «مصرف مواد، الکل، روان‌گردان و انحراف جنسی» در مراتب بعدی قرار می‌گیرند.

نتیجه‌گیری

در نتایج تحلیل عاملی چهار عامل شناسایی شدند که عبارتند از: «مصرف مواد، مشروبات الکلی، روان‌گردان‌ها و انحراف

بر اساس اطلاعات گزارش شده در جدول فوق، میانگین و انحراف استاندارد «کل رفتارهای انحرافی» به ترتیب برابر ۱/۷۴۸ و ۰/۷۸ گزارش شده است. به همین ترتیب، میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های رفتارهای انحرافی نیز گزارش شده است. مقایسه مقادیر میانگین این مؤلفه‌ها نشان می‌دهد که بالاترین میانگین مربوط به مؤلفه «تقلب تحصیلی» و کمترین میانگین مربوط به مؤلفه «مصرف مواد، الکل، روان‌گردان و انحراف جنسی» است. بنابراین، «تقلب

اندازه‌گیری کنند. این مقیاس می‌تواند در پژوهش‌های علوم انسانی و به‌ویژه علوم اجتماعی مورد استفاده محققان قرار بگیرد. بنابراین، می‌توان از آن به عنوان ابزاری برای تعیین نقاط ضعف و قوت دانشجویان در زمینه رفتارهای انحرافی به منظور اخذ تدابیری برای کاهش رفتارهای انحرافی دانشجویان بهره برد.

جنسی»، «وندالیسم و سرقت»، «تقلب» و «پرخاشگری». پایایی این مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۲۴ به دست آمد. با در نظر گرفتن نتایج این پژوهش می‌توان گفت: که این مقیاس از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است و عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی می‌توانند رفتارهای انحرافی دانشجویان را به گونه‌ای مناسب

پیوست ۱- مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان

ردیف	۱ بار	۲ بار	۳ بار	۴ بار	۵ بار	۶ بار	گویه‌ها	رتبه
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	در طول ۳۰ روز گذشته پیش آمده که سیگار کشیده‌ام.	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	در طی ۳۰ روز گذشته پیش آمده که قلیان کشیده‌ام.	۲
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که مواد مخدر (تریاک، هروئین، حشیش و ...) مصرف کرده باشم.	۳
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که مشروبات الکلی (شراب، آبجو، ویسکی، ودکا و ...) مصرف کرده باشم.	۴
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که روان‌گردان (اکس، شیشه، کراک و ...) مصرف کرده باشم.	۵
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که مواد مخدر، مشروب یا روان‌گردان به دیگران فروخته‌ام.	۶
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال به وسایل دانشگاه آسیب رسانده‌ام.	۷
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که از روی عمد روی دیوارها، صندلی‌ها، اتوبوس و ... نوشته یا نقاشی کرده‌ام.	۸
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که چیزی را بدون پرداخت پول از فروشگاه برداشته‌ام.	۹
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که بدون اجازه اطرافیانم، پول یا وسیله‌های آنها را برداشته‌ام.	۱۰
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که پول یا وسیله‌ای قرض گرفته و از عمد آن را پس نداده باشم.	۱۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که در تحقیقات علمی و تکالیف کلاسی‌ام چند بار مطلبی را از کتاب، مقاله، سایت‌های اینترنتی استفاده کرده و به آن رفرنس نداده‌ام.	۱۲
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که به برگه امتحانی بغل دستی‌ام نگاه کنم.	۱۳
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که سر جلسه امتحان از روش‌ایی استفاده کرده‌ام (مانند همراه داشتن جواب‌ها برگه کاغذ، استفاده از موبایل یا هندزفری، عوض کردن برگه امتحان).	۱۴
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که نسبت به اطرافیانم فحاشی کرده‌ام.	۱۵
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که با هم اتاقی‌ها و هم دانشگاهی‌هایم درگیری فیزیکی داشته‌ام.	۱۶
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که با والدین خود درگیری جدی داشته‌ام.	۱۷
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که کسی را به کتک زدن تهدید کرده‌ام.	۱۸
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که (بدون ازدواج) رابطه جنسی با جنس مخالف داشته باشم.	۱۹
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که رابطه جنسی با هم جنس خود داشته باشم.	۲۰
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	تا به حال پیش آمده که در پارتی‌های مختلط دوستانه (غیر خانوادگی) شرکت کنم.	۲۱

منابع

- احمدی، حبیب. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی انحرافات*، چاپ چهارم، تهران: سمت.
- خامسان احمد، امیری محمد اصغر. (۱۳۹۰). «بررسی تقلب تحصیلی در میان دانشجویان دختر و پسر»، *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ش ۱، ص ۵۳-۶۱.
- دواس، دی. ای. (۱۳۸۶). *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، ترجمه: هوشنگ نایی، چاپ هشتم، تهران: نشر نی.
- سراج‌زاده، سید حسین و فیضی، ایرج. (۱۳۸۶). «عوامل اجتماعی مؤثر بر مصرف تریاک و مشروبات الکلی در بین دانشجویان»، *نامه علوم اجتماعی*، ش ۳۱، ص ۸۱-۹۹.
- شفرز، برنهاد. (۱۳۸۳). *مبانی جامعه‌شناسی جوانان*، ترجمه: کرامت‌الله راسخ، تهران: نشر نی.
- عبداللهی، محمد. (۱۳۸۱). «اولین همایش آسیب‌های اجتماعی در ایران»، *مجموعه مقالات، انجمن جامعه‌شناسی ایران*، تهران: نشر آگاه.
- علیوردی‌نیا، اکبر؛ ابراهیمی، قربانعلی و صالح‌نژاد، صالح. (۱۳۹۰). «بررسی جامعه‌شناختی تأثیر انتخاب‌های عقلانی بر رفتارهای انحرافی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه ارومیه»، *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ش ۲ (۵ و ۶)، ص ۱۴۳-۱۶۷.
- علیوردی‌نیا، اکبر و همتی، اعظم. (۱۳۹۲). «تحلیل اجتماعی گرایش به مصرف مشروبات الکلی در میان دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران»، *راهبرد اجتماعی و فرهنگی*، ش ۷، ص ۷۷-۱۰۲.
- علیوردی‌نیا، اکبر؛ جانعلیراده، حیدر و توحیدیان، رقیه. (۱۳۹۲). «تأثیر برجسب‌زنی بر گرایش دانشجویان نسبت به رفتارهای انحرافی»، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، ش ۶ (۲)، ص ۶۷-۹۰.
- کندلر، کینت؛ پریسکات، کارول. (۱۳۹۱). *ژن‌ها، محیط و*
- آسیب‌شناسی روانی: درک علل اختلالات روانی و سوءمصرف مواد، ترجمه: جلیل یونسی، هما رضایی، شهلا شاه‌مرادیان، علی شهریاری، چاپ اول، تهران: اطلاعات و ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۹۰). *جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی*، چاپ دوم، تهران: انتشارات طهوری.
- Brennan, R.L. (2006) (Ed.). "Educational Measurement" (4th Ed.), Westport, CT: Praeger.
- Cauffman, Elizabeth, Farruggia, Susan P., Goldweber, Asha (2008) "Bad Boys or Poor Parents: Relations to Female Juvenile Delinquency ", *Journal of Research on Adolescence*, No. 18, (4), p 699-712.
- Cheng, Jaonan. (2012) "The Effect Factor for Students' Deviant Behavior ", *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, No. 8 (2), p 26-32.
- Maruyama, Geoffrey. (1997) "*Basics of Structural Equation Modeling*", Sage Publication.
- Laser, J.A. Luster, Tom, Oshio, Toko. (2007) "Promotive and Risk Factors Related to Deviant Behavior in Japanese Youth ". *Criminal Justice and Behavior*, No. 34 (11), p 1463-1480.
- Linn, R.L. (1989) "*Educational Measurement: Third Edition*", New York: Macmillan Publishing Co.
- Murray, J. Farrington, D.. (2005) "Parental Imprisonment: Effects on Boys' Antisocial Behaviour and Delinquency through the Life-Course ". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, No. 46(12), p 1269-1278.
- Nunnally. J.C. & Burnstein. (1994) "*Psychometric Theory*". Mc Graw- Hill book Co.
- Sampson, Robert, J. and John H. Laub, (1994) "Urban Poverty and the Family Context of Delinquency: A New Look at Structure and Process in a Classic Study ", *Child Development*, No. 65, p523-540.
- Szasz, T. S. (1984) "*The Myth of Mental Illness: Foundations of a Theory of Personal Conduct*". New York: Harper & Row.
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2001) "*Using Multivariate Statistics*", (4th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Theling, J.K. (1999) "Student Culture " in Clark, B.R. and G.R. Near. " The Encyclopedia of Higher Education ", 3 (1709-1719): Oxford Press.

A Step toward Construction, Validity and Reliability of Measurement Scale for Students' Deviant Behaviors

Akbar Aliverdinia*

Associate Professor, Department of Sociology, University of Mazandaran, Iran

Erfan Younesi

M.A. in Social Sciences Research, University of Mazandaran, Iran

* Corresponding author, e-mail: aliverdinia@umz.ac.ir

Introduction

During the last few decades, all studies carried out on social deviances have encountered some ambiguity in defining deviant behavior. Generally speaking, deviant behavior refers to all acts and attitudes which are in contrast to the expectations of individuals, groups and institutions and are in conflict with the moral principles and common rules of the society, and therefore face legal hindrances or ethical and social disapproval. In addition, such behavior is considered to be abnormal, hurtful, unethical, harmful and blameworthy. Social deviance is a social phenomenon which is relative according to time, place, social position, individuals, different cultures and subcultures, and diverse ideologies and social groups. On the whole, deviant behaviors are those which are not approved by the society; they lie in the category of the community-oriented disorders, implying that such disorders are somewhat optional, in which case they are different than anxiety and mental disorders. In other words, although anxiety disorders and depression are the problems experienced by people, community-oriented disorders and substance abuse are the cases wherein people engage. The major characteristic of such people is that they do not bind themselves by social rules and may even enjoy violating from them. Studentship period plays an important role in job and future social formation due to transition from adolescence and entry to the young age. Student life results from academic, intellectual, scientific, guild, political, social, art, and dormitory-residential experiences, and although it is a super-instructive course which is also encompasses official academic activities, it is restricted to them, and includes such activities as attending clubs, teams, reactions, types of constructive and destructive behaviors, discussions, and student interactions inside and outside the university. In other words, student life is a reflection of the sense of identity, distinctive behavioral patterns, ideal-seeking, curiosities, interactions, and subcultures of students in experiencing living with one another which they share upon entering the university. When it comes to school and university students, deviant behaviors could be consumption of any drugs and addictive substance, vandalism, robbery, sexual perversion and so on. Multiple studies have been conducted on identification of the factors behind emergence and development of deviant behaviors among samples of school and university students in local and international research which undoubtedly point to significance of investigating this matter. Considering the extensiveness of the issue, lack of precision instruments for measuring deviant behaviors shows a gap ignored in the previous research, such that one could claim that in none of the studies carried out in Iran, constructing measurement tools and scales for deviant behaviors and their normalization have not yet been taken into account by the researchers dealing with this area. Of course, each of the tools available for measuring deviant behaviors in different countries have specific features and characteristics and their goals, target population and construction underlying theories are completely different. At the same time, the most important issue is constructing a tool based on definition(s) and instances of deviant behaviors according to the intended context. Another important point is designing and constructing such tools on the base of recent theories of measurement. Since the issue of measuring deviant behaviors and constructing its measurement tools and scales have not seriously considered in Iran thus far, and in view of dire need of the society and various organizations, particularly the Ministry of Science and National Youth Organization, presence of scientific measurement tools which are in agreement with the cultural structure of Iran is demanded more than ever. Therefore, developing the relevant tests given the social culture is necessary and essential so that they assist the authorities, decision-makers, counselors and therapists and thereby one could ultimately prevent or reduce the damages and ills experienced by the students, and accordingly, their families. In view of the foregoing, this paper is primarily aimed at developing a standard tool for measuring students' deviant behaviors.

Materials and Methods

The research method in this study is survey and of cross-sectional nature. The statistical population is

composed of all male and female students studying in Tehran state-run universities in the academic year 2012-2013, to whom a total of 440 questionnaires were

distributed. Once the incomplete questionnaires were eliminated, 416 questionnaires were analyzed. In order to select the research sample random sampling method was used by which Tehran and AllamehTabatabaee universities were selected from among the state-run universities located in Tehran. Next, the respondents at each university were selected with access method.

In order to gather the data, self-reporting technique was employed. The initial researcher-developed scale for deviant behaviors deals with some of the instances of such behaviors in six general aspects (substance abuse, use of psychedelia and alcoholic drinks, vandalism, robbery, cheating, aggression and sexual perversion), designed based on Likert scale and its primary form has 26 items out of which, in the item analysis process, the items that had low correlation with the other items of each aspect and were in contrast with them were treated as inappropriate items, and ultimately 21 items were designated as the final form of this scale.

In order to analyze the data, SPSS and Amos software programs, item analysis method (loop), construct validity and content validity (factor analysis) and reliability (computing the coefficient of Cronbach's α for all items) were adopted. Reliability of the final form of the research scale using Cronbach's α was put at 0.924.

Discussion of Results and Conclusion

According to results of the factor analysis, four factors were identified, namely "substance abuse, use of alcoholic drinks, psychedelia and sexual perversion", "vandalism and robbery", "cheating", and "aggression". Reliability of this scale was put at 0.924 according to calculation of the Cronbach's α . According to the research results, one could state that this scale is adequately valid and reliable and the factors originating from the exploratory and confirmatory factor analyses can appropriately measure the students' deviant behaviors.

This scale could be applied by the researchers in humanities research, especially in the area of social science, and may therefore be employed as a tool for determining the students' weaknesses and strengths with respect to deviant behaviors for the purpose of taking decisions to decrease their deviant behaviors.

Keywords: Reliability, Validity, Confirmatory Factor Analysis, Deviant Behaviors.

References

Abdollahi, M. (2003) "The First Symposium on Social Harms in Iran", *Iranian Sociological Association*, Tehran: Agah Publications.
Ahmadi, H. (2011) *Sociology of Deviance*. Tehran: Samt Publications.

Aliverdina, A. Ebrahimi, GH. Salehnezhad, S (2012) "Rational Framework of Decisions on Deviant Behaviors: A Sociological Case Study of Urumieh University Students." *Iranian Journal of Social Problems*. Vol. 2, No 5-6, p. 143-167.
Aliverdina, A. Hemati, A. (2013) "The Social Analysis of Attitude toward Alcohol Consumption among Students of Social Sciences Faculty, Tehran University." *The Socio Cultural Strategy Journal*, Vol. 2, No 7, p. 77-102.
Aliverdina, A. Janalizadeh, H. Tohidian, R. (2013) "The Impact of Labeling on the Attitude of the University Students toward Deviant Behaviors." *Iranian Journal of Cultural Research*, Vol. 6, No. 2, p. 67-90.
Brennan, R. L (2006) *Educational Measurement* (4th Ed.), Westport, CT: Praeger.
Cauffman, Elizabeth, Farruggia, Susan P., Goldweber, Asha. (2008) "Bad Boys or Poor Parents: Relations to Female Juvenile Delinquency." *Journal of Research on Adolescence*. No. 18, (4), p. 699-712.
Cheng, Jaonan (2012) "The Effect Factor for Students' Deviant Behavior." *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, No. 8 (2), p. 26-32.
De Vaus, D.A. (2008) *Surveys in Social Research*, 3rd edn, translated by Nayebi, H. Tehran: Ney Publications.
Kendler, K.S. Prescott, C.A. (2011) *Genes, environment, and psychopathology: understanding the causes of psychiatric and substance use disorders*. Translated by Younesi, J. Rezaei, H. Shahmoradian, Sh. Shahriari, A. Tehran: Etelaat Publications.
Khamesan, A. Amiri, M.A. (2011) "The Study of Academic Cheating Among Male and Female Students." *Ethics in Science & Technology*, Vol. 15, No. 1, p.53-61.
Kline, P. (2001) *an easy guide to factor analysis*. Translated by Sadr Sadat, S. J., Minaei, A. Tehran: Samt Publications.
Maruyama, Geoffrey. (1997) *Basics of Structural Equation Modeling*. Sage Publication.
Mohseni, M. (2010) *Sociology of Social Deviance*. Tehran: Tahori Publications.
Murray, J. Farrington, D.P. (2005) "Parental Imprisonment: Effects on Boys' Antisocial Behaviour and Delinquency through the Life-Course." *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, No. 46(12), p. 1269-1278.
Nunnally. J. C. & Burnstein (1994) *Psychometric Theory*. McGraw- Hill book Co.
Laser, J.A. Luster, Tom, Oshio, Toko. (2007) "Promotive and Risk Factors Related to

- Deviant Behavior in Japanese Youth." *Criminal Justice and Behavior*, No. 34 (11), p. 1463-1480.
- Linn, R. L. (1989) *Educational Measurement: Third Edition*, New York: Macmillan Publishing Co.
- Sampson, Robert J. and John H. Laub. (1994) "Urban Poverty and the Family Context of Delinquency: A New Look at Structure and Process in a Classic Study." *Child Development*, 65:523-540.
- Schafers, B. (2005) *Soziologie des Jugendalters*. Translated by Rasekh, K. Tehran: Ney Publications.
- Serajzadeh S.H., Fezi, I. (2007) "Social Factors Affecting Opium and Alcohol Use among University Students in Iran." *Name-ye Olum Ejtetaei*, No. 31, p. 81-101.
- Szasz, T. S. (1984) *the Myth of Mental Illness: Foundations of a Theory of Personal Conduct*. New York: Harper & Row.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001) *Using Multivariate Statistics*, (4th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Theiling, J. K. (1999). *Student Culture in Clark, B.R. and G.R. Near. The Encyclopedia of Higher Education*, 3 (1709-1719): Oxford Press.

